

ZIEŁONE SERCE
POMORZA

ZIEŁONE SERCE POMORZA NAJWIĘKSZE ATRAKCJE TURYSTYCZNE

Europejski Fundusz Rolny na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

PARTNERSTWO
DORZECZE SŁUPY

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2007-2013

"Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa Inwestująca w obszary wiejskie."

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Publikacja opracowana w Lokalnej Grupie Działania Fundacji Partnerstwo Dorzecze Słup.

Instytucja zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Marka lokalna

Zielone Serce Pomorza

Zielone Serce Pomorza to marka lokalna, która służy promocji znajdującego się na Pomorzu Środkowym obszaru Partnerstwa Dorzecza Słupi. Jej ideą jest promowanie odznaczających się najwyższą jakością, najlepszych i najciekawszych produktów turystycznych tego regionu, jego zasobów przyrodniczych, kulturowych i lokalnych tradycji.

Co roku odbywa się konkurs zwieńczony rozdaniem certyfikatów marki lokalnej Zielone Serce Pomorza w kategorii produktów spożywczych, lokalnych produktów niespożywczych oraz inicjatyw lokalnych. Certyfikat marki lokalnej jest gwarancją dla turysty, że oferowane usługi, produkty i wydarzenia są wyjątkowe i warte jego uwagi. Organizatorem konkursu jest Fundacja Partnerstwo Dorzecze Słupi.

Do najciekawszych inicjatyw, które w ostatnich latach otrzymały markę Zielone Serce Pomorza należą m.in. Słonecznikowa Wieś Gogolewko, Otwarte Mistrzostwa w Zbieraniu Grzybów w Korzybiu, spływy kajakowe organizowane przez firmę ekajaki.pl, Turystyczne Bogactwa Warcina, Góra Lemana – gospodarstwo oferujące liczne atrakcje (w tym wieżę widokową, osadę Gotów, piec chlebowy i imprezy plenerowe).

Wypiek chleba w Tuchomiu

ZIELONE SERCE POMORZA NAJWIĘKSZE ATRAKCJE TURYSTYCZNE

PRZYRODNICZO

KULTUROWO

AKTYWNIE

Skarby przyrody i kultury

Słowiński Park Narodowy chroni pas wybrzeża Bałtyku od Smołdzina do Łeby, ruchome wydmy Mierzei Łebskiej, rozległe i płytkie przybrzeżne jeziora, ujścia rzek Łupawy i Łeby oraz nadmorskie bory sosnowe. Jest jednym z największych parków narodowych w Polsce. O wyjątkowości tego miejsca świadczy nadanie mu przez UNESCO statusu Światowego Rezerwatu Biosfery oraz jego funkcjonowanie w systemie Europejskiej Sieci Natura 2000.

Mikołajek nadmorski

Największym fenomenem, czyniącym z Parku atrakcję na skalę europejską, są wysokie na ponad 40 metrów ruchome wydmy. Pustynny krajobraz i brak roślinności ułatwia przemieszczanie się wydm pod wpływem wiatru, które wędrują od 3,5 do nawet 10 m w ciągu roku. Dwie największe wydmy: Łącka i Czołpińska są udostępnione dla turystów i poprowadzono przez nie oznakowane szlaki piesze.

Bardzo duże, ale płytkie **jeziora Łebsko i Gardno** porośnięte są szuwarem i oczeretem. Stanowią cenną ostoję rzadkich gatunków ptaków i przyciągają miłośników turystyki ornitologicznej z całego świata. W niektórych, specjalnie wyznaczonych miejscach, możliwe jest jednak uprawianie turystyki wodnej, na przykład windsurfingu. Po jeziorze Łebsko pływa statek turystyczny z napędem elektrycznym, z którego pokładu podziwiać można florę i faunę tego obszaru. Na terenie Parku należy się poruszać wyłącznie po znakowanych szlakach turystycznych.

Wydma Łącka

Skansen w Klukach

Panoramę Słowińskiego Parku Narodowego można podziwiać z wieży widokowej, znajdującej się na owianym legendami **wzgórzu Rowokół**. Jest to najwyższe wzniesienie w Parku - 115 m n.p.m. i było ono przez wieki miejscem kultów pogańskich. Drugim takim punktem jest **latarnia morska w Czołpinie**. Ma ona wysokość 55 metrów, a wraz z wydmą na której została zbudowana - 80 metrów.

Atrakcją turystyczną Parku stanowią również **tereny powojenne** w pobliżu Czołpina i w Rąbce. W tej ostatniej znajduje się dostępna do zwiedzania ekspozycja na terenie eksperymentalnego, supertajnego hitlerowskiego poligonu rakietowego z czasów II wojny światowej. Ośrodek ten funkcjonował również w okresie powojennym.

Warte odwiedzenia są ekspozycje dotyczące dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w **Muzeum Przyrodniczym w Smołdzinie** oraz **skansen w Klukach**.

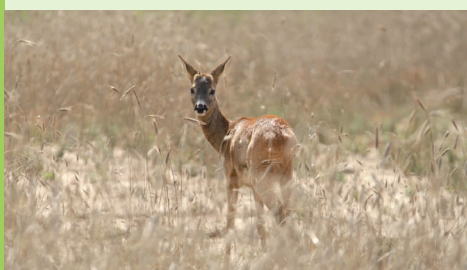
Kluki to dawna rybacka wieś słowińska, znajdująca się na uboczu wśród łąk i bagien w pobliżu jeziora Łebsko. Opustoszała ona na skutek przesiedleń po II wojnie światowej. Obecnie mieści się w niej **Muzeum Wsi Słowińskiej**, będące oddziałem Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku. W klukowskim muzeum można oglądać m.in. tradycyjne chałupy i zagrody o szachulcowej architekturze, piece chlebowe i szafas rybackie, dawną szkołę oraz cmentarz słowiński. Rdzenną ludność tej części Pomorza możemy poznać nie tylko dzięki starym eksponatom, ale również poprzez organizowane w muzeum imprezy folklorystyczne, oparte na dawnych zwyczajach i życiu codziennym Słowińców.

Zobacz koniecznie:

Słowiński Park Narodowy
Muzeum Przyrodnicze w Smołdzinie
www.slowinski.pn.pl

Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach
www.muzeumkluki.pl

Krajobraz pod ochroną

Istniejący od ponad 30 lat **Park Krajobrazowy Dolina Słupi** chroni przyrodę i polodowcowy krajobraz środkowego biegu tej rzeki. Większość jego obszaru pokrywają lasy – sosnowe i mieszane bory oraz lasy liściaste – głównie buczyny, grądy i łęgi. Ciekawe i cenne przyrodniczo torfowiska oraz obszary źródłiskowe są siedliskiem wielu chronionych gatunków roślin.

Unikalną atrakcją Doliny Słupi są jeziora lobeliowe, które odznaczają się krystalicznie czystą wodą. Ich nazwa pochodzi od objętej ścisłą ochroną lobelii jeziornej. Spośród 150 jezior tego typu występujących w Polsce, kilkadziesiąt występuje na obszarze Zielonego Serca Pomorza. Jeziora te posiadają bardzo skromną faunę z uwagi na ograniczoną ilość składników odżywczych, dzięki czemu ich woda jest tak przezroczysta. Każde z tych jezior otacza dywan zarastającej przy brzegach roślinności.

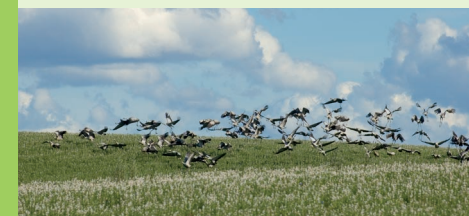
Rosiczka okrągłolistna

Na ścieżce przyrodniczej

Jeziora, rzeki i strumienie w obszarze Zielonego Serca Pomorza zamieszkują dziesiątki gatunków ryb, w tym dwa rzadkie gatunki wędrownie: łosoś atlantycki i troć wędrowną. Kilkanaście gatunków płazów i gadów żyjących w parku objętych jest ochroną. Tak samo jest w przypadku ptactwa – prawie 150 gatunków ptaków objętych jest programem specjalnej ochrony w ramach Natura 2000. Bytują tu m.in. ptaki leśne, kaczki, ptactwo brodzące w rzekach i wilgotnych łąkach, sowy, ptaki drapieżne. Park jest ważną ostoją żurawia. Sarny, dziki, jelenie, a nawet łosie współzamieszkują lasy razem z mniejszymi ssakami – w tym także chronionymi tu szczególnie nietoperzami.

Na najcenniejszych przyrodniczo terenach Zielonego Serca Pomorza utworzono **rezerwat przyrody**. Jest ich tutaj ponad 20. Chronią m.in. zalesione wzgórza i grodziska, jeziora wytopiskowe, torfowiska, bagna, zbiorowiska leśne w dolinach rzek, strumieni i nad brzegami jezior. Dopełnieniem są liczne pomniki przyrody i ścieżki przyrodnicze. Trasy i ścieżki przyrodnicze, na których w najciekawszych miejscach wyznaczono przystanki, wyposażone są w tablice informacyjne, miejsca wypoczynkowe, pomosty i ławki na terenach podmokłych – wszystko to, aby ułatwić bliski kontakt z przyrodą.

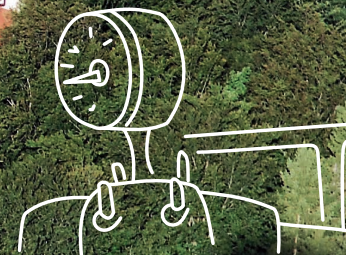
Pozostałymi formami ochrony przyrody, które występują licznie na tym terenie, są obszary chronionego krajobrazu oraz obszary europejskiej sieci NATURA 2000.

Zobacz koniecznie:

Park Krajobrazowy Dolina Słupi
www.dolinaslupi.pl

Szlakiem elektrowni wodnych

Szlak kajakowy Słupi w Krzynie

Elektrownie wodne są jedną z największych atrakcji turystycznych regionu.

Ten unikalny na skalę europejską system energetyczny powstawał na przełomie XIX i XX wieku, a same elektrownie oraz towarzyszące im obiekty hydrotechniczne (jak sztolnie, kanały, syfony, czy zamki wodne) uznane zostały za zabytki techniki.

Elektrownie można zwiedzać poruszając się pieszo, rowerem, samochodem, a nade wszystko – kajakiem.

Elektrownia Wodna w Biesowicach

Widok z Elektrowni Łebień na most kolejowy

Szlak Najstarszych Elektrowni Wodnych w Parku Krajobrazowym Dolina Słupi obejmuje zespoły w Soszycy (elektrownia Struga), Gałąźni Małej, Konradowie (elektrownia Strzegomino), Krzynie oraz Skarszewie Dolnym. Od kilku lat na terenie elektrowni w Gałąźni Małej działa niewielka ekspozycja – Sala historii słupskich elektrowni wodnych. Zbiór fotografii, dokumentów i urządzeń technicznych obrazuje historię, myśl techniczną oraz szacunek do sił przyrody. Można też tu obejrzeć pokaz filmu prezentującego historię zespołu elektrowni i metodę wytwarzania z wody energii elektrycznej.

Szlakiem elektrowni wodnych podążać też można wzdłuż rzek Wieprzy i Łupawy oraz ich dopływów. Nurt Wieprzy wykorzystują elektrownie w Kępicach, Kępce, Biesowicach i Ciecholubiu, natomiast wody Łupawy zasilają elektrownie w Smółdinie, Żelkowie, Drzeżewie, Łebieniu, Poganicach i Łupawie.

Zwiedzanie elektrowni w Gałąźni Małej

W najstarszej na Słupi elektrowni wodnej Struga w Soszycy (1896 r.) ewenementem są dwie ponadstuletnie żarówki węglowe firmy Osram, które działają do dziś, sygnalizując awarię pracujących urządzeń. Elektrownia ta jest jedną z najstarszych funkcjonujących na świecie, a zastosowane w niej rozwiązania techniczne są unikatem na skalę europejską.

Znakowane szlaki turystyki pieszej przecinają teren Zielonego Serca Pomorza w wielu kierunkach. Biegają przez obszary nadmorskie, doliny największych rzek i zalesione połodowcowe tereny Pojezierza Bytowskiego. Najważniejsze szlaki piesze to czerwony szlak Nadmorski, żółty szlak Doliny Słupi oraz Słowińców, niebieskie szlaki Doliny Łupawy, Krainy Lasów i Jezior, Rezerwatów, zielony szlak Krajobrazów Młodogłajalnych oraz czarny szlak Doliny Wieprzy i Studnicy.

Rezerwat Dolina Huczka

Zobacz koniecznie:

Elektrownie wodne www.enwod.slupsk.pl
Szlaki turystyki pieszej www.szlaki.pttk.pl

Kajakiem po Zielonym Sercu Pomorza

Szlak Słupi należy do najpiękniejszych i najciekawszych **szlaków kajakowych** Polski. Naturalny krajobraz południowy w postaci zalesionych pagórków, malowniczych łąk i pól oraz rynnowych jezior dostarcza wiele wrażeń widokowych. Rzeka przez większość swojej długości płynie przez rozległe kompleksy leśne. Najbardziej ekstremalny fragment szlaku kajakowego znajduje się pod Sulęcynem (Rzeczna Sulęczyńska), gdzie rzeka ma wybitnie górski charakter. Dużo częściej szlaku znajduje się w Parku Krajobrazowym Dolina Słupi. Dodatkowych atrakcji niewątpliwie dostarcza system zabytkowych elektrowni wodnych. Od Soszycy do Krzyny wiedzie tematyczny szlak „**Elektryczna Słupia**”. Dalej rzeka zwalnia, przepływa przez Słupsk i Ustkę, w której wpada do Bałtyku. Cały szlak liczy ponad 130 km, a jego przebieg zajmuje 7 dni. Na Słupi działa wielu organizatorów spływów, funkcjonuje również system przewożenia kajaków na odcinkach wyłączonych z pływania (elektrownie wodne).

Elektrownia wodna
w Biesowicach

Ujście Słupi w Uście

Papieski Szlak Kajakowy Słupią upamiętnia spływ, który odbył arcybiskup Karol Wojtyła, późniejszy Papież Jan Paweł II tą rzeką w 1964 r. Na trasie wiodącej od Gowidlina, przez Parchowo, Soszycę, Gałąźnię, Lubuń do Słupska, w 10 miejscach w pobliżu przystani i miejsc biwakowych umieszczono obeliski, upamiętniające uprawianie turystyki kajakowej przez Ojca Świętego na rzece Słupi.

Papieski Szlak Kajakowy Słupią

Szlak Łupawy - od Jeziora Jasień do Gardny Wielkiej, gdzie rzeka uchodzi do Jeziora Gardno - liczy ponad 90 km, a jego przebieg zajmuje 6 dni. W górnym biegu dochodzi też do niego szlak rzeki Bukowiny. Łupawa jest jedną z najdzikszych i najtrudniejszych dla kajakarzy rzek w regionie.

Spływając ze stromych, morenowych wzgórz porośniętych lasem na tereny nizinne nabiera górskiego charakteru. Na szlaku Łupawy również spotykamy kilka wodnych elektrowni, które można zwiedzać. Wartą uwagi jest też położona w dolnej części szlaku miejscowość Smołdzino. Najcenniejsze przyrodniczo tereny objęte są ochroną - rzeka bierze początek w **Parku Krajobrazowym Dolina Słupi**, a w dolnym biegu przepływa przez **Słowiński Park Narodowy** oraz **Rezerwat Rowokół**.

Obok spływów wielodniowych na Słupi, Wieprzy i Łupawie oraz ich dopływach: Bukowinie, Pokrzywnie, Studnicy, Skotawie, Bytowie i Kamienicy istnieje również szeroka, całoroczna oferta spływów jednodniowych i weekendowych.

Są one dostępne dla osób w każdym wieku, niezależnie od doświadczenia w pływaniu kajakiem. Należy tylko odpowiednio wybrać poziom trudności odcinka szlaku.

Trzecia z największych rzek na tym terenie to **Wieprza**. Biorąc początek na Pojezierzu Bytowskim, przepływa przez Wysoczyznę Polanowską i Równinę Słupską, a długość **szlaku Wieprzy i Pokrzywnicy** wynosi 115 km.

Szlak Wieprzy, którego przebieg zajmuje 6 dni, kończy się na plaży w Darłównie, przy ujściu rzeki do Bałtyku. Mimo, iż na trasie mało jest zorganizowanych miejsc biwakowych, kajakarze doceniają jej piękno, obcowanie z naturą i dzikie bystrza, szczególnie w jej górnym biegu.

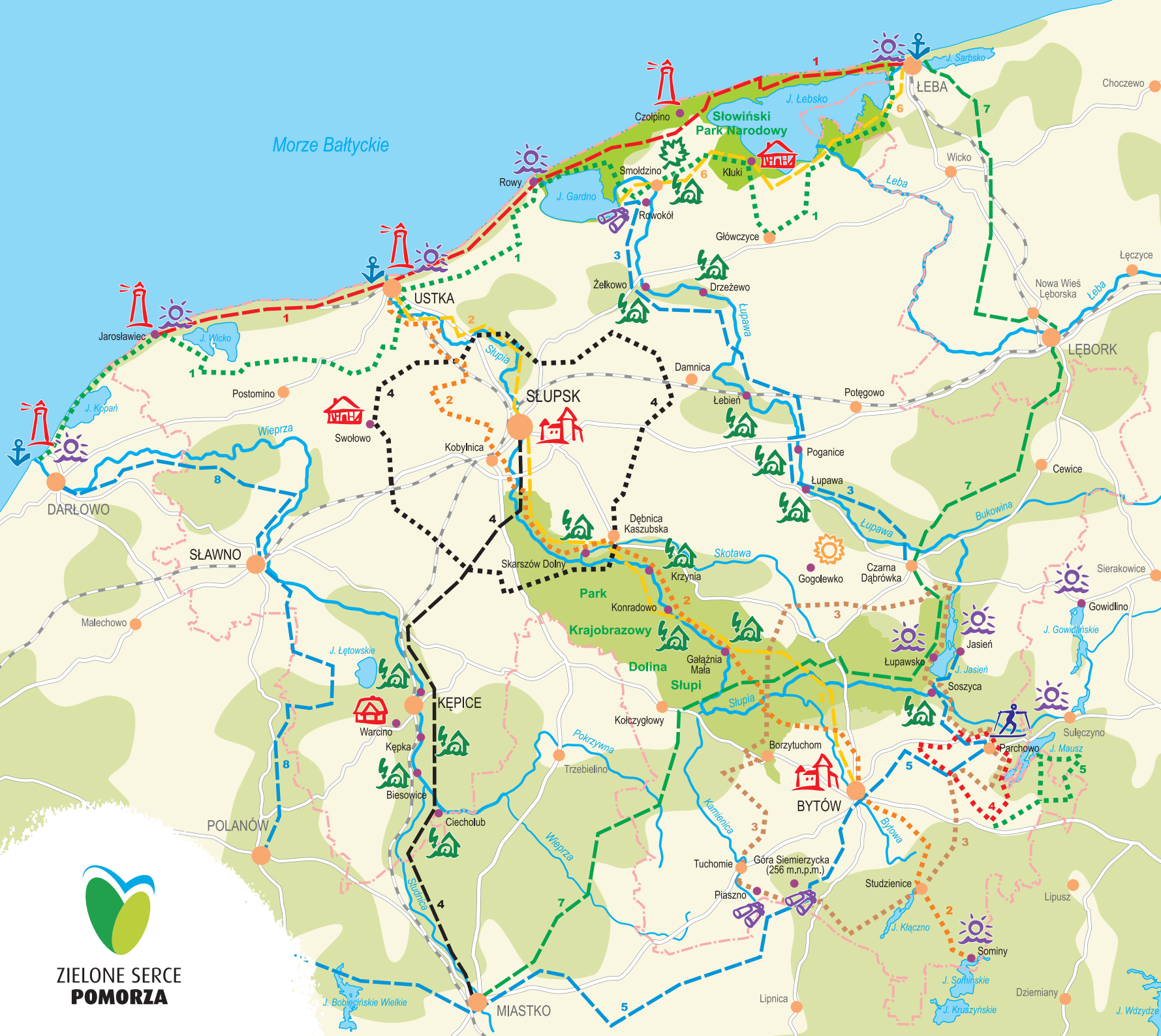

Spływ kajakowy na Wieprzy

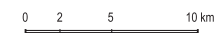
Zobacz koniecznie:

Szlaki kajakowe

www.slupia.info www.slupiailupawa.pl
www.ekajaki.pl

LEGENDA

--- granice obszaru
Zielonego Serca Pomorza

Szlaki piesze

- 1. Szlak Nadmorski
- 2. Szlak Doliny Słupi
- 3. Szlak Doliny Łupawy
- 4. Szlak Doliny Wieprzy i Studnicy
- 5. Szlak Krainy Lasów i Jezior
- 6. Szlak Słowińców
- 7. Szlak Krajobrazów Młodogłacalnych
- 8. Szlak Rezerwatów

Szlaki rowerowe

- 1. R-10
- 2. U S B S
- 3. Pętla Kaszubska
- 4. Piersień Gryfity
- 5. Pętla Parchowska
- 6. Pętla Nakielska

Atrakcje turystyczne

- Zamki w Bytowie i Słupsku
- Muzeum w Klukach i Swołowie
- Zespół Pałacowy w Warcinie
- Słonecznikowa Wieś
- Muzeum Przyrodnicze w Smoldzinie
- Elektrownie wodne
- Latarnie morskie
- Porty morskie
- Miejscowości wypoczynkowe
- Wieże widokowe
- Trasy narciarstwa biegowego

**ZIELONE SERCE
POMORZA**

Na rowerowym szlaku

Dziewicza przyroda, malownicze krajobrazy i ukształtowanie terenu sprzyjają rozwojowi turystyki rowerowej na obszarze Zielonego Serca Pomorza.

Wzdłuż linii brzegowej Morza Bałtyckiego wiedzie fragment **międzynarodowego szlaku rowerowego R-10** (Hanzaatyckiej Trasy Rowerowej). Na trasie tej znajdują się między innymi miejscowości Jarosławiec, Ustka, Gardna Wielka, Smołdzino i Kluki. Szlak ten częściowo przebiega wspólnie ze „Szlakiem Zwiniętych Torów” (z Ustki do Rowów). Nadmorski krajobraz z wydrami i klifami urozmaicają przybrzeżne jeziora Wicko, Gardno i Łebsko. Największą atrakcją przyrodniczą na tym odcinku szlaku jest Światowy Rezerwat Biosfery - Słowiński Park Narodowy.

Dolina Charlotty

Przez środek obszaru Zielonego Serca Pomorza przebiega szlak rowerowy **Ustka – Słupsk – Bytów – Sominy (USBS)**. Długość szlaku wynosi 86 kilometrów. Szlak wiedzie poprzez najpiękniejsze tereny Pomorza Środkowego, nie omijając Krainy w Kratę, nasypów dawnych torów kolejowych, zabytkowych elektrowni wodnych na Słupi, bytowskiego zamku i cennych przyrodniczo terenów.

„**Pętla kaszubska**” to trasa rowerowa wokół Bytowa o długości 120 km, łącząca gminy powiatu bytowskiego położone na obszarze Partnerstwa Dorzecze Słupi. Dodatkowo dochodzi do niej kilka łączników z Bytowa do Studzienic, Tuchomia, Krosnowa i Soszycy. Szlak wiedzie przez lasy, mniej uczęszczane drogi, wzdłuż pól i jezior, przecina miejscowości o ciekawej wiejskiej architekturze.

Wiele ścieżek i tras rowerowych nie zostało jeszcze wytyczonych w terenie. Wykorzystując one po części szlaki piesze, leśne ścieżki i lokalne drogi. Pomocą w podróżowaniu szlakami będzie dobra mapa lub ślady GPS szlaków, które po pobraniu i zainstalowaniu w telefonie komórkowym lub nawigacji satelitarnej pozwolą na wygodne przemierzanie regionu wzdłuż i wszerz, nie omijając najpiękniejszych jego zakątków, bez ryzyka zagubienia się w terenie.

Rowerowy szlak turystyczny **Pierścień Gryfitów** prowadzi wokół Słupska i ma długość ponad 90 km. Nazwa szlaku nawiązuje do historii miasta, które w przeszłości było siedzibą książąt pomorskich z rodu Gryfitów, władających Pomorzem Środkowym. Trasa wiedzie przez pomorskie wsie z zabytkowymi dworami, pałacami, kościołami i architekturą szachulcową. Szlak ma swój początek i koniec w Swołowie – stolicy Krainy w Kratę.

Zobacz koniecznie:

Szlaki i trasy rowerowe
www.zielonesercepomorza.pl
www.bytow.com.pl/mapa
www.aktywneparchowo.pl

Spotkanie z historią...

zamki, pałace, dwory

Bytowski zamek, zbudowany na przełomie XIV i XV w. jako siedziba administracji krzyżackiej - prokuratury, pełnił również rolę strażnicy granicznej oraz zajazdu dla zachodnioeuropejskiego rycerstwa, podążającego do stolicy państwa zakonnego w Malborku.

Odbudowany po II wojnie światowej zamek jest ozdobą Bytowa. Mieści w sobie siedzibę Muzeum Zachodnio-Kaszubskiego, bibliotekę oraz hotel i restaurację. Na zamku, który jest centrum kulturalnym miasta, odbywają się wystawy, koncerty i imprezy regionalne.

Zamek ma również współcześnie swoich rycerzy. Bractwo rycerskie Ziemi Bytowskiej urozmaica ją codzienność odtwarzając historię średnio-wiecznych konfliktów pomorsko - krzyżackich. Przygotowują także pokazy walk rycerskich, biesiady i zabawy w historycznym klimacie.

Zamek Książąt Pomorskich w Słupsku

Wybudowany w XVI w. **Zamek Książąt Pomorskich** w Słupsku był rezydencją dynastii Gryfitów. Początkowo gotycki budynek przebudowano w stylu renesansowym. Dalsze losy przyczyniły się do wielu zniszczeń - służył m.in. jako koszary oraz magazyny. Odzyskał blask dzięki powojennej odbudowie i dziś jest siedzibą Muzeum Pomorza Środkowego. Jedną z większych jego atrakcji jest ogromna kolekcja prac Witkacego - wybitnego, lecz kontrowersyjnego malarza, fotografika i pisarza tworzącego na początku XX w.

Pałac w Warcinie

Różnorodność ziem Pomorza Środkowego potwierdzają liczne zabytki: dwory i pałace, a także budynki folwarczne, gospodarce, zabudowania kolejowe. Zamieszkiwały tu bogate rody szlacheckie jak np. Titzewitzowie, Puttkamerowie, Belowowie i wiele innych. Pałace i dwory będące ich rodzowymi gniazdami po części uległy już zniszczeniu i zapomnieniu, ale niektóre z nich przetrwały, stanowiąc żywą lekcję historii.

Nieopodal Pałacu biegnie ścieżka ekologiczno - edukacyjna. Ciekawostką na jej trasie jest mauzoleum rodziny Bismarcka oraz kamienne płyty grobowe psów Kanclerza.

Majątek **Warcino** w XIX w. pełnił funkcję letniej rezydencji Żelaznego Kanclerza Rzeszy - Otto von Bismarcka. Barokowy pałac wraz z dużym zabytkowym parkiem przeszedł liczne remonty i przebudowy, ale do dziś urzeka malowniczym położeniem i niezwykłą historią. Znienawidzony przez Polaków autor Kulturkampfu spędzał w Warcinie czas na spacerach po lesie, polowaniach i jeździe konnej, a przede wszystkim na biesiadach i ucztach. Dziś w pałacu mieści się Zespół Szkół Leśnych, a zgromadzone w czterech salach eksponaty są dostępne do zwiedzania.

W odrestaurowanej XVIII-wiecznej wozowni o charakterystycznej szachulcowej konstrukcji utworzono w Warcinie **Centrum Edukacji Regionalnej**. Centrum prowadzi różnego rodzaju szkolenia, edukację dzieci i młodzieży, organizuje imprezy kulturalne oraz promuje walory przyrodnicze i historyczne ziem słupskich.

Centrum Edukacji Regionalnej w Warcinie

Zobacz koniecznie:

Zamek w Bytowie

www.zamekbytowski.pl

www.muzeumbytow.pl

Zamek w Słupsku

www.muzeum.slupsk.pl

Warcino

www.cer.warcino.pl www.tlwarcino.pl

Kraina w Kratę

Kultura regionu - bogactwo różnorodności

Kraina w Kratę rozciąga się w pasie nadmorskim Środkowego Pomorza, od Łeby na wschodzie po Darłowo na zachodzie.

Na terenie tym zachowało się wyjątkowo dużo wybudowanych w tradycyjnej szachulcowej konstrukcji budynków – zagród chłopskich, budynków gospodarczych, kościołów, szkół oraz posiadłości szlacheckich, ale również obiektów przemysłowych takich jak młyny i kuźnie. Stanowią one po dziś dzień malowniczy element krajobrazu Pomorza. Niektóre, najcenniejsze z tych budynków przeniesiono do skansenu w Klukach, lecz bardzo wiele do dziś znajduje się we wsiach na całym obszarze Zielonego Serca Pomorza. Częstym widokiem są bocianie gniazda, gdyż teren ten jest jednym z najliczniej zasiedlonych przez te ptaki regionów Polski.

Nieoficjalną **stolicą** „Krainy w Kratę” jest **Swołowo**. Pomorska wieś o historycznym owalnicowym układzie i ryglowej architekturze zabudowań jest sercem i centrum kulturowym Krainy w Kratę. Znajduje się w niej kilkadziesiąt zabytkowych, dobrze zachowanych szachulcowych budowli.

Jedną z nich, zrekonstruowaną XIX-wieczną **Zagrodą Albrechta** w Swołowie, mieści oddział Muzeum Pomorza Środkowego ze Słupska. Odbývają się tu zajęcia edukacyjne, warsztaty i regionalne imprezy. Warto odwiedzić Swołowo i poznać jego smaki chociażby w czasie letniego szparagowego święta, jesiennego konkursu na pomorską nalewkę czy imprezy „*Na św. Marcina najlepsza pomorska gęsiina*”.

Muzealna Zagroda w Swołowie

Nazwa **Kraina w Kratę** wywodzi się od charakterystycznego wyglądu szachulcowych budynków, których drewnianą konstrukcję smołowano, a następnie wypełniono słomą i gliną, pobielając wapnem powstałe przestrzenie.

Zobacz koniecznie:

Muzealna Zagroda Albrechta w Swołowie
www.muzeum.swolowo.pl

Cechą **kultury** obszaru Zielonego Serca Pomorza jest różnorodność. Koleje losu i trudna historia tych terenów sprawiły, że na ziemiach odcisnęły swój ślad liczne kultury: słowińska, kaszubska, niemiecka oraz kresowa i ukraińska.

Słowińcy stanowili jedną z najstarszych społeczności, wywodzącą się z pierwotnych mieszkańców tych ziem. Pamiątki kultury słowińskiej oglądać możemy dzisiaj w skansenie w Klukach. Po wojnie, na opuszczone przez ludność niemiecką tereny przybyli osadnicy z Kresów Wschodnich, dopełniając obrazu dzisiejszych mieszkańców Pomorza Środkowego.

Żywa kultura kaszubska istniała od wieków i nadal funkcjonuje w regionach południowych Zielonego Serca Pomorza. Dzisiaj wielokulturowość przejawia się w różnorodności zabytków i oryginalnej architekturze, ale również poprzez kuchnię i zwyczaje.

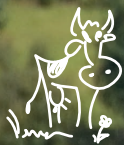

Festyn lokalny w Nozynie

Tradycje wiejskiej kuchni pomorskiej są od lat przywracane i cieszą się niezwykłą popularnością. Potrawy są proste i smaczne, opierają się na lokalnych produktach i darach natury – rybach, grzybach i leśnym runie. Gospodarstwa agroturystyczne oferują chleb własnego wypieku, nabiał, słodkości oraz smakowite nalewki. Wszystko jest starannie przygotowane według przekazywanych z pokolenia na pokolenie przepisów. Produkty, szczególnie te nagrodzone certyfikatem Zielonego Serca Pomorza, uatrakcyjniamy podróże kulinarne po naszym terenie.

Nie można ominąć najciekawszych imprez w regionie: Jarmarku Pomorskiego w Bytowie, Czarnego Wesela w Klukach, Święta Ryby i Jarmarku Gryfitów w Słupsku, Międzynarodowego Biegu po Plaży w Jarosławcu, Jarmarku Słonecznikowego w Gogolewku czy imprezy promocyjno – krajoznawczej Regionalbus.

Wypocznij w Zielonym Sercu Pomorza

- nad morzem, jeziorem, na wsi

W pasie nadmorskim wypoczywać można w urokliwych miejscowościach letniskowych – znanych, jak Ustka, Jarosławiec i Rowy oraz mniejszych, jak Dębina, Poddąbie czy Smołdzino. Występują tu zarówno szerokie, piaszczyste plaże, jak i wysokie urwiska nadmorskich klifów. Złociste wybrzeże zachęca do kąpiei słonecznych i morskich, zbierania bursztynów i długich spacerów brzegiem Bałtyku. Będąc tu warto wybrać się do latarni morskich w Czołpinie, Ustce i Jarosławcu.

Nad przybrzeżnym **jeziorem Gardno** skorzystać można z aktywniejszej formy spędzania czasu – żeglarstwa, windsurfingu i kitesurfingu. Na amatorów morskich wypraw czekają kutry rybackie, którymi można popłynąć na połów dorsza. Możliwe jest również wędkowanie na licznych łowiskach w okolicach jezior Łebsko i Gardno.

Spokojny urlop w bliskim kontakcie z naturą zapewniają liczne gospodarstwa agroturystyczne, tworzące dla wczasowiczów „Strefę dobrego wypoczynku”.

Pojezierze Bytowskie i Wysoczyzna Polanowska przyciągają turystów do malowniczych, otoczonych lasami miejscowości wypoczynkowych nad jeziorami Jasień, Kłęczno czy Łętowskim. Oferta ośrodków i kwatery turystycznych daje możliwość zarówno tradycyjnego plażowania, jak i aktywności nad wodą w otoczeniu sielskiego krajobrazu. Bogactwo wód i lasów gwarantuje udany pobyt grzybiarzom i wędkarzom, a rozległe tereny zachęcają do jazdy konnej, przejażdżek bryczką i zimowych kuligów.

Latem na Górze Lemana odbywa się coroczny zlot czarownic. Atrakcjami „sabatu” są między innymi konkurs zaklęć, konkurs na najbardziej odlotową miotłę, jak również wybory miss czarownic.

Góra Lemana w Piasznie

Wypoczynek nad wodą i wędrowki po lasach urozmaica dodatkowa oferta regionu. Turyści mogą wspiąć się na 20-metrową wieżę widokową na Górze Lemana w Piasznie, odwiedzić skansen – wioskę Gotów sprzed 2000 lat, poznać tajemnice kamiennych kręgów i kurhanów rozrzuconych na całym Pomorzu lub nabrać pozytywnej energii w **Słonecznikowej Wsi** - Gogolewku.

Zobacz koniecznie:

Latarnie morskie
www.latarnie.pl

Strefa dobrego wypoczynku
www.agroturystyka.jaroslawiec.pl

Góra Lemana
www.goralemana.cba.pl

Słonecznikowa Wieś Gogolewko
www.sloneczniki.org

Partnerstwo Dorzecze Słupi

Fundacja **Partnerstwo Dorzecze Słupi** powstała w 2005 roku i skupia ponad 100 podmiotów z sektora publicznego, prywatnego i społecznego.

Działa na terenie 19 gmin Pomorza Środkowego, znajdujących się na obszarze dorzecza trzech pomorskich rzek: Słupi, Łupawy i Wieprzy. W województwie pomorskim są to gminy Borzytuchom, Bytów, Cewice, Czarna Dąbrówka, Damnica, Dębica Kaszubska, Głównice, Kępice, Kobylnica, Kołczygłowy, Parchowo, Potęgowo, Słupsk, Smołdzino, Studzienice, Tuchomie i Ustka, a w województwie zachodniopomorskim gminy Postomino i Sławno.

Celem Partnerstwa jest rozwój gospodarczy obszaru poprzez wykorzystanie jego zasobów lokalnych oraz aktywizacja mieszkańców i poprawa jakości ich życia. Fundacja Partnerstwo Dorzecze Słupi jest Lokalną Grupą Działania, która dzięki realizowaniu programu LEADER wspiera obszary wiejskie. Posiada także status organizacji pożytku publicznego.

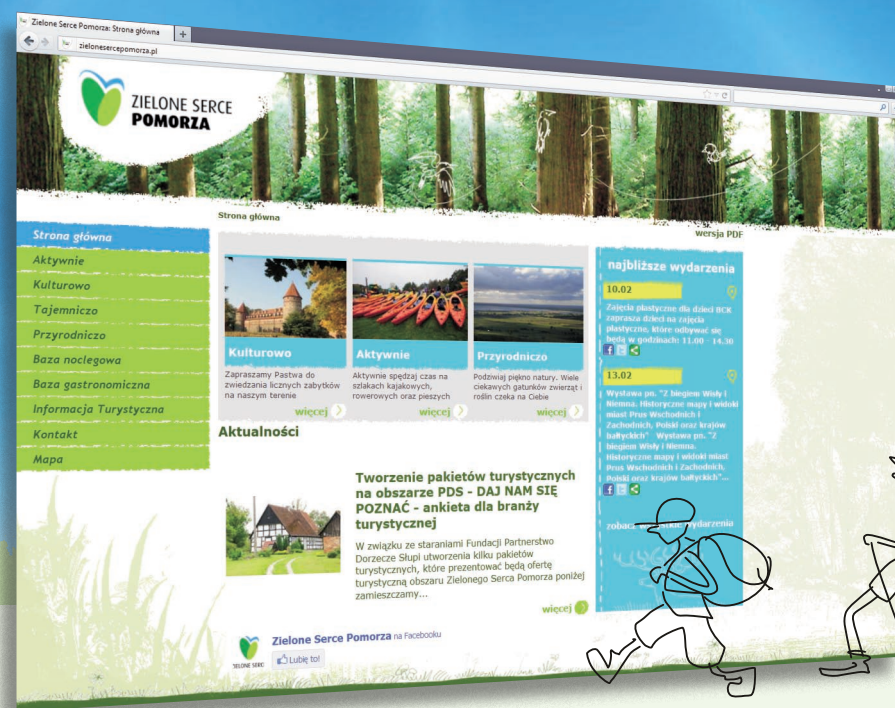
Biuro Fundacji znajduje się w **Centrum Partnerstwa Lokalnego w Krzyni**, w gminie Dębica Kaszubska (www.krzynia.org.pl).

Serdecznie zapraszamy do współpracy!

Siedziba Fundacji Partnerstwo Dorzecze Słupi
ul. Zjednoczenia 16 A
76-248 Dębica Kaszubska

Biuro Partnerstwa Dorzecze Słupi
76-248 Dębica Kaszubska, Krzynia 16
Tel/fax + 48 59 813 22 00
e-mail: biuro@pds.org.pl

zielonesercepomorza.pl

Oprócz informacji o najważniejszych wydarzeniach i imprezach na naszym terenie, na stronie internetowej znajdziecie wskazówki, jak ciekawie i aktywnie spędzić można czas w Dorzeczu Słupi.

Nowe trasy rowerowe, kajakowe i piesze pomogą w poznawaniu przyrody i kultury regionu.

Kultura zaś to nie tylko zabytki i muzea, ale też nasze rzemiosło, muzyka, widowiska plenerowe i tradycje kulinarne.

Aby wybrać dogodnie miejsce wypoczynku zapraszamy do zakładki „baza noclegowa”. Tu czekają dziesiątki ofert - od hoteli, pensjonatów i ośrodków wypoczynkowych po kwatery agroturystyczne i zaciszne domki letniskowe.

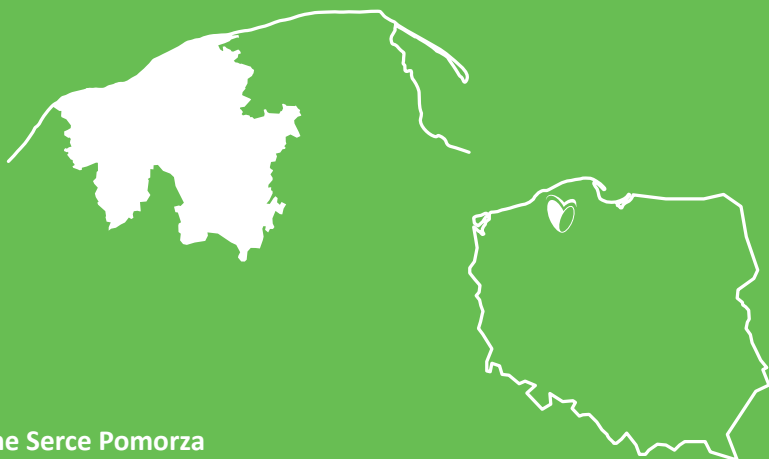
Niezdeterminowanych lub pragnących zdobyć więcej informacji zapraszamy do Punktu informacji turystycznej.

Wydawca: Fundacja Partnerstwo Dorzecze Słupi, koordynator Monika Gębczyńska

Projekt i opracowanie graficzne: Maciej Kumor Studio Kreowania Rzeczywistości

Redakcja: Doradztwo i Szkolenia TREK Jacek Zdrojewski, Magdalena Maniak

W materiale wykorzystano fotografie pochodzące z archiwum Partnerstwa Dorzecze Słupi, archiwum e-kajaki.pl, archiwum firmy TREK oraz zdjęcia autorów: Dariusz Paciorek DP ART, Lucjan Duchnowicz, Rafał Baranowski, Ludwik Szreder, Kamil Nagórek, Daniel Poświętny, Grzegorz Dacków, Kazimierz Rolbiecki.

Zielone Serce Pomorza

Zielone Serce Pomorza to marka lokalna, która służy promocji znajdującego się na Pomorzu Środkowym obszaru Partnerstwa Dorzecza Słupi. Jej ideą jest promowanie odznaczających się najwyższą jakością, najlepszych i najciekawszych produktów turystycznych tego regionu, jego zasobów przyrodniczych, kulturowych i lokalnych tradycji.